

P

**PEMBANGUNAN SEKTOR EKONOMI INFORMAL
BANDAR : KAJIAN TENTANG PENJAJA DAN
PENJAJAAN DI KUALA LUMPUR**

OLEH
ISMAIL BIN STAPA

TESIS
IJAZAH DOKTOR FALSAFAH (Ph.D)

**JABATAN ANTROPOLOGI DAN SOSIOLOGI
FAKULTI SASTERA DAN SAINS SOSIAL
UNIVERSITI MALAYA
2002**

BUAT ANAK-ANAK KU

IJLAL HAKIM
IZZATI HUSNA
IKRAM AQWA
ILYANI LIYANA

**SEMUGA KALIAN MAJU JAYA
DALAM SEMUA BIDANG**

AMIN YA RABBAL ALAMAIN

SIPNOSIS

Penjaja adalah individu yang bekerja sendiri. Manakala untuk menjadi seorang penjaja, hanya memerlukan syarat kemasukan yang minima. Mereka boleh masuk dan keluar pada bila-bila masa, tanpa banyak halangan. Oleh yang demikian, terdapat penjaja yang menjalankan aktiviti menjaja secara sepenuh masa dan merupakan pekerjaan utama dan tetap bagi mereka, untuk mencari pendapatan, bagi menyara keluarga. Dalam pada itu, terdapat juga yang mengusahakannya di kalangan golongan berpendapatan rendah, untuk mencari pendapatan tambahan, bagi meningkatkan taraf sosioekonomi keluarga.

Menjaja adalah salah satu kegiatan ekonomi sektor informal yang penting di bandar raya Kuala Lumpur. Ini kerana ianya telah memberi peluang pekerjaan kepada sejumlah besar penduduk Kuala Lumpur, untuk mencari pendapatan yang halal bagi menyara keluarga. Sebelum tahun 1970, bilangan penjaja di Kuala Lumpur tidaklah begitu ramai dan kebanyakannya diusahakan oleh kaum Cina. Manakala orang-orang Melayu di Kuala Lumpur mula meningkat dengan mendadak, kerana penghijrahan beramai-ramai orang-orang Melayu dari desa ke Kuala Lumpur, untuk meneroka ekonomi Bandar. Mengikut rekod DBKL, terdapat 34,362 orang penjaja berlesen dan dianggarkan lebih kurang 6,000 orang penjaja tanpa lesen, pada tahun 1998. Manakala penduduk Kuala Lumpur yang terlibat dengan kegiatan menjaja pula dianggarkan seramai 121,086 orang iaitu hampir 9.4 peratus daripada keseluruhan penduduk.

Sebenarnya, aktiviti menjaja di Kuala Lumpur telah lama dilakukan oleh penduduk awal, iaitu pendatang daripada orang-orang Cina. Orang-orang Melayu agak terkemudian. Walaupun bilangan penjaja Melayu mula meningkat selepas pelancaran DEB, tetapi bilangan penjaja Cina juga turut bertambah dari masa ke semasa. Oleh itu, sehingga kini, penjaja kaum Cina masih menjadi bilangan majoriti dengan membentuk 58 peratus, kaum Melayu 33 peratus dan kaum India 9 peratus daripada jumlah penjaja berlesen yang ada. Mereka telah lama menjaja, di mana lebih daripada 70 peratus, telah menjaja semenjak 7 tahun lalu, manakala ramai juga yang telah menjaja lebih daripada 10 tahun. Rata-rata mereka, menjaja secara berkelompok di pasar-pasar, pasar malam, pusat-pusat menjaja yang dikhaskan, tepi jalan dan sebagainya. Ada yang menjaja makanan dan ada juga yang menjaja barang bukan makanan.

Kajian ini, telah menghasilkan beberapa penemuan. Manakala penemuan yang paling ketara sekali ialah aktiviti menjaja telah memberi peluang pekerjaan kepada golongan yang rendah taraf sosioekonomi di Kuala Lumpur. Ia juga telah menyerap kelebihan tenaga buruh di bandar raya ini, khususnya pada individu yang rendah tingkat kemahiran dan rendah taraf pelajaran. Sekiranya peluang untuk menjalankan kegiatan menjaja tertutup, sudah tentu Kuala Lumpur agak sukar untuk mengatasinya tekanan penduduk yang tinggi, hasil daripada penghijrahan penduduk dari desa. Dalam aspek positif pula, kajian ini merumuskan bahawa kegiatan menjaja di Kuala Lumpur, menghasilkan pendapatan yang lumayan. Mereka bukan golongan miskin, kerana pendapatan yang diperolehi jauh lebih tinggi daripada

pendapatan garis kemiskinan. Mereka dapat menyara keluarga dengan kegiatan menjaja dan sekali gus dapat meneruskan kehidupan bandar dengan selesa. Malah, sesetengah penjaja dapat mengumpul kekayaan melalui kegiatan menjaja dan ada di kalangan mereka telah lahir sebagai seorang ahli pembiagaan dan usahawan yang berjaya. Manakala penemuan negatif pula, ialah kajian ini mengakui bahawa kegiatan menjaja di Kuala Lumpur, menimbulkan beberapa implikasi negatif yang sering diperkatakan umum, seperti penjaja tidak menjaga kebersihan, penjaja menimbulkan halangan dan gangguan awam, penjaja membina struktur gerai yang mencacatkan keindahan bandar dan sebagainya. Ini semua muncul kerana rata-rata penjaja mengabaikan tanggungjawab sosial mereka kepada penghuni bandar yang lain. Pengabaian ini juga, selaras dengan taraf pelajaran penjaja yang rendah dan sikap penjaja yang mengutamakan keuntungan sahaja. Selain dari itu, didapati pihak DBKL sendiri tidak ada satu dasar yang lengkap dan tegas dalam mentadbir penjaja di Kuala Lumpur. Dasar secara "ad hoc" sering dilakukan dalam menyelesaikan isu mengenai penjaja.

Walaupun terdapat unsur-unsur yang negatif dalam kegiatan menjaja di Kuala Lumpur, namun ianya bukanlah menjadi sebab, kenapa kegiatan ini harus ditutup. Ini memandangkan unsur-unsur negatif tadi masih boleh diperbaiki dan diatasi dengan usaha bersepadu dan bersungguh-sungguh, seperti kawalan yang ketat, menyusun semula penjaja di jalanan, khidmat nasihat, latihan dan sebagainya. Pihak DBKL hendaklah memainkan peranan penting dalam soal ini, agar penjaja yang ada dapat dibangunkan ke arah penjajaan moden, selaras dengan pembangunan fizikal bandar raya Kuala Lumpur dari masa ke semasa.

SYNOPSIS

Hawking is a self employed profession which requires minimum qualification. Hawkers can come and go without any restriction. Furthermore hawking is an activity that generates income to earn some living in the city. Some hawkers do their full time business, others does as a part time activities to earn extra income.

In the city of Kuala Lumpur hawking is an activity that relates with the informal sector. Moreover hawking also generates job opportunity especially for those who are uncapable to survive in the city. In the early 1970's the number of hawkers was not as many compared to the number now. The majority of hawkers are Chinese, and the Malays showed interest in this activity after the New Economic Policy (DEB) was implemented by the government. The major factors that contribute to the increasing number of Malay hawkers are due to the process of urban migration. Based on the Dewan Bandaraya Kuala Lumpur statistic, about 34,362 are license hawker and another 6000 hawkers were unlicensed. In general, approximately 121,086 people in Kuala Lumpur are involved in this sector, which comes to about 9.4% of the total population in the city.

Hawking was initially ventured by the Chinese and the Malay came into this sector noticeably after NEP was implemented by the government. Based on the current information the Chinese form 58%, Malay 33% and the Indian 9% of the total licensed hawkers in the city of Kuala Lumpur. Almost 70% of the hawkers are in the business for almost more than 7 years and some have

ventured into hawking for more than 10 years. Hawkers operate in various places such as in the market, night market, along the road side, in the hawkers center etc..

This study has several major findings. A significant finding is that hawking activities are a source of job opportunity, especially to the lower social economic group in the city of Kuala Lumpur. This study also finds that hawking is able to absorb excess manpower especially unskilled workers and those with lower educational background among urban migrants.

This study also shows that the activities are generating a lucrative income, and that attracts more people to become hawkers. Generally some of these hawkers are successful in doing hawking business. Later on, some of them try to venture into a big scale business as an entrepreneur.

This study also finds a negative aspect with regard to the problem created by the hawkers activity. The existing hawkers in Kuala Lumpur creates a negative implication such as problem of cleanliness, cause an obstruction to the public, create an eye sore to the scenario of the city etc.. On the other hand these problems arise due to lacking of self awareness and social responsibility among the public and the hawkers themselves. These hawkers also are reluctant to change due to their lower education background which they bring along and their negative attitude toward better situation in facing a challenge in the urban life.

Even though there is a negative implication with regard to the hawkers' activity in the city of Kuala Lumpur, it does not mean that this activity should be

banned. Effort should be made to improve and also to change the environment of hawkers' activity toward the better situation. The authority should play an important role to ensure monitory and stringent supervision are carried out so that these hawkers are required to follow rules and regulation stipulated. Beside that relocated the road side stalls into proper building and hawkers' center are the long term strategy should be implemented by the authority. Dewan Bandaraya Kuala Lumpur as authority also should ensure that the standard of hawkers in the cit simultaneously upgraded with the development project in the city of Kuala Lumpur.

PENGAKUAN

SAYA MEMBUAT PENGAKUAN BAHAWA KAJIAN INI ADALAH ASLI DAN TIDAK PERNAH DIKEMUKAKAN KEPADA MANA-MANA UNIVERSITI ATAU INSTITUSI UNTUK MENDAPAT IJAZAH DOKTOR FALSAFAH.

ISMAIL BIN STAPA
JABATAN ANTROPOLOGI DAN SOSIOLOGI
UNIVERSITI MALAYA

PENGHARGAAN

Saya mendapat galakan, bimbingan dan tunjuk ajar yang amat berharga daripada Prof. Dr. Mohd Razali Agus, yang juga merupakan penyelia pengajian/penyelidikan saya. Tanpa galakan, bimbingan dan tunjuk ajar beliau, sudah tentu tesis ini tidak dapat disiapkan, sebagaimana yang ada sekarang. Oleh yang demikian, saya rakamkan jutaan terima kasih dan rasa terhutang budi yang tidak terhingga kepada beliau.

Saya juga mengucapkan berbanyak-banyak terima kasih kepada Dekan Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Ketua Jabatan Antropologi dan Sosiologi, pensyarah-pensyarah dan semua kakitangan Universiti Malaya, di atas kerjasama baik yang diberikan. Kepada pegawai-pegawai dan kakitangan Jabatan Pengurusan Penjaja dan Perniagaan Kecil, Dewan Bandaraya Kuala Lumpur, pengerusi-pengerusi dan setiausaha-setiausaha persatuan-persatuan penjaja dan peniaga kecil Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, responden-responden, para penjaja di Kuala Lumpur dan sesiapa sahaja yang terlibat secara langsung atau tidak langsung dalam menyempurnakan kajian dan tesis ini.

Juga tidak lupa ucapan terima kasih saya kepada Encik Faizal bin Abd. Rahman dan Encik Noorazmi bin Noordin yang banyak membantu saya dalam menyiapkan tesis ini. Budi baik dan pertolongan tuan-tuan, hanya Allah sahaja yang akan membalaunya.

Terima Kasih.

ISMAIL BIN STAPA
UNIVERSITI MALAYA
2002

KANDUNGAN

Kandungan	Halaman
Sinopsis	i – iii
Synopsis	iv – vi
Pengakuan	vii
Penghargaan	viii
Kandungan	ix - xiv
Senarai Jadual	xv - xvii
Senarai Gambarajah	xviii
Senarai Gambar	ixx - xx
Senarai Lampiran	xxi - xxii
Senarai Singkatan	xxiii
BAB 1 : PENDAHULUAN.	1
1.1 : Pengenalan.	1
1.2 : Tujuan Dan Bidang Kajian.	6
1.3 : Kepentingan Kajian.	8
1.4 : Tapak Dan Populasi Kajian.	10
1.5 : Metodologi	14
1.6 : Konsep "Dualisme" Ekonomi Bandar	24
1.7 : Definasi, Konsep Dan Ciri-Ciri Sektor Ekonomi Informal Bandar	32
1.8 : Definasi, Konsep Dan Ciri-Ciri Penjajaan Di Kuala Lumpur	37
1.9 : Beberapa Kajian Dan Penulisan Tentang Sektor Informal	42
1.10 : Beberapa Kajian Dan Penulisan Mengenai Sektor Informal Di Malaysia	47
i) Pembahagian Sektor Informal Kepada "Informal Bebas" Dan "Informal Kuasa".	47
ii) Penguasa Dan Peniaga Kecil Sebagai Sektor Informal.	49
iii) Penglibatan Wanita Dalam Sektor Informal.	51
iv) Sektor Informal Sebagai Peluang Pekerjaan Dan Pasaran Makanan Golongan.	54
v) Kemiskinan Dalam Sektor Informal	55
vi) Merancang Pembangunan Sektor Informal Secara Bersepadu.	56
1.11 : Beberapa Kajian Dan Penulisan Mengenai Penjaja Dan Penjajaan Di Malaysia.	57
1.12 : Rumusan Kajian.	62

BAB 2 : BANDAR DAN PEMBANDARAN.	64
2.1 : Pengenalan.	64
2.2 : Bandar Dan Pembandaran.	67
2.3 : Pembandaran Di Dunia Ketiga.	77
i) Pertambahan Dan Mobiliti Penduduk.	83
ii) Pembangunan Wilayah Dan Pertumbuhan Bandar.	85
iii) Guna Tenaga Dan Sosioekonomi.	88
iv) Perubahan Sosial Dan Budaya.	90
2.4 : Proses Pembandaran Di Malaysia.	92
i) Zaman Kegemilangan Kerajaan Melayu Melaka.	95
ii) Pembandaran Pra-Kolonial.	96
iii) Pembandaran Semasa Penjajahan.	97
iv) Pembandaran Zaman Darurat.	101
v) Pembandaran Selepas Penjajahan (Merdeka) Sehingga Tahun 1990.	102
vi) Pembandaran Mulai Tahun 1991 Hingga Kini.	105
2.5 : Proses Pembandaran Kuala Lumpur	113
2.6 : Kemiskinan Bandar.	125
2.7 : Rumusan.	136
BAB 3 : PEMBANGUNAN EKONOMI BANDAR DAN SEKTOR INFORMAL.	140
3.1 : Pengenalan.	140
3.2 : Ekonomi Malaysia Dari Segi Sejarah Dan Perubahan.	143
3.3 : Ekonomi Bandar Dan Klasifikasi Perkerjaan.	150
3.4 : Sektor Informal Sebagai Peluang Pekerjaan Bandar.	161
3.4.1 Sektor Informal Sebagai Pekerjaan Utama.	162
3.4.2 Sektor Informal Sebagai Peluang Pekerjaan Sampingan.	165
3.4.3 Sektor Informal Sebagai Asas Melahirkan Usahawan.	169
3.5 : Wanita Bandar Dan Sektor Informal.	172
3.6 : Sektor Informal Sebagai Bekalan Barang Dan Perkhidmatan Kepada Golongan Berpendapatan Rendah Di Bandar.	176
3.7 : Dimensi Kemiskinan Dalam Sektor Informal Bandar.	179
3.8 : Rumusan.	183

BAB 4 : PENJAJA DAN PENJAJAAN DI KUALA LUMPUR.	187
4.1 : Pengenalan.	187
4.2 : Peranan Dan Tanggungjawab Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Dalam Kegiatan Menjaja.	191
4.2.1 Menetapkan Peraturan Menjaja.	197
4.2.2 Mengadakan Aktiviti Untuk Meningkatkan Kesedaran Di Kalangan Penjaja.	207
4.2.3 Mengadakan Pusat-Pusat Menjaja.	209
4.3 : Perkembangan Penjaja Di Kuala Lumpur.	211
4.4 : Kelompok/ Kategori Penjaja Di Kuala Lumpur.	217
4.4.1 Penjaja Statik Di Tepi Jalan.	219
4.4.2 Penjaja Gerai (Kereta Tolak) Berukuran 6 kaki x 3 kaki.	220
4.4.3 Dapur Bergerak.	225
4.4.4 Kiosk.	227
4.4.5 Gerai Di Dinding/ Kaki Lima Bangunan.	230
4.4.6 Penjaja Bergerak.	232
4.4.7 Penjaja Dalam Bangunan.	235
4.4.8 Penjaja Gerai Berkunci/ Pusat Penjaja.	238
4.4.9 Penjaja Pasar.	240
i. Pasar Borong.	240
ii. Pasar Harian Berbangunan.	242
iii. Pasar Terbuka.	246
iv. Pasar Malam.	249
v. Pasar Tani.	252
4.4.10 Penjaja Bermusim.	253
4.5 : Penjaja Sebagai Sub-Komuniti Bandar.	256
4.6 : Beberapa Isu, Masalah Dan Senario Semasa.	266
4.6.1 Lokasi Yang Tidak sesuai.	267
4.6.2 Tidak Mematuhi Peraturan.	273
4.6.3 Sikap Dan Amalan Negatif.	287
4.6.4 Isu Mengenai Pasar Malam.	290
4.6.5 Masalah Modal.	292
4.6.6 Penentangan Penjaja.	294
4.6.7 Masalah Persatuan.	296
4.7 : Kegiatan Menjaja Masih Relevan Di Bandar Raya Kuala Lumpur.	298
4.8 : Rumusan.	300

BAB 5 : CIRI-CIRI SOSIOEKONOMI PENJAJA DI KUALA LUMPUR.	304
5.1 : Pengenalan.	304
5.2 : Latar Belakang Penjaja Di Kuala Lumpur.	308
5.3 : Profil Sosioekonomi Penjaja-Penjaja.	311
5.3.1 Lama Tinggal Di Kuala Lumpur Dan Perumahan.	311
5.3.2 Umur Dan Jantina.	318
5.3.3 Taraf Perkahwinan.	320
5.3.4 Taraf Pelajaran.	321
5.3.5 Pekerjaan Tetap Dan Tanggungan.	323
5.3.6 Status Penjajaan/ Perniagaan.	328
5.3.7 Pendapatan.	330
5.3.8 Pemilikan Harta.	336
5.4 : Persekutaran Kegiatan Menjaja.	337
5.4.1 Lama Menjaja.	338
5.4.2 Barang Yang Dijaja.	340
5.4.3 Waktu Menjaja.	341
5.4.4 Modal.	344
5.4.5 Bekalan Bahan-Bahan/ Barang Dan Pengangkutan.	353
5.4.6 Pembantu Gerai.	355
5.4.7 Kursus Kepenjajaan Dan Suntikan Pencegahan Penyakit.	361
5.4.8 Tindakan Penguatkuasaan.	364
5.4.9 Keahlian Persatuan Penjaja.	367
5.5 : Penampilan Diri, Sikap Dan Amalan Kebersihan Di Kalangan Penjaja.	370
5.6 : Rumusan.	378
BAB 6 : KESIMPULAN DAN CADANGAN	381
6.1 : Pengenalan.	381
6.2 : Rumusan Penemuan Kajian.	386
6.2.1 Penjaja Adalah Salah Satu Kegiatan Ekonomi Sektor Informal Bandar.	386
6.2.2 Menjaja Sebagai Peluang Pekerjaan Bandar.	389
6.2.3 Penjaja Sebagai Saluran Pasaran Golongan Berpendapatan Rendah.	392
6.2.4 Majoriti Penjaja Terdiri Daripada Individu Yang Rendah Taraf Pelajaran.	395
6.2.5 Penjaja Di Kuala Lumpur Terdiri Daripada Beberapa Kelompok/ Negeri.	397

6.2.6	Majoriti Penjaja Di Kuala Lumpur Terdiri Daripada Golongan Lelaki Dan Orang Muda.	398
6.2.7	Majoriti Penjaja Di Kuala Lumpur Terdiri Daripada Etnik Cina.	399
6.2.8	Penumpuan Dan Pengelompokan Penjaja Di Kuala Lumpur Mengikut Etnik	400
6.2.9	Penjaja Di Kuala Lumpur Telah Lama Menjaja.	403
6.2.10	Penjaja Di Kuala Lumpur Berpendapatan Lumayan.	404
6.2.11	Beberapa Implikasi Negatif Dalam Penjajaan.	406
a.	Penjaja Mencacat Keindahan Dan Kebersihan Kuala Lumpur.	406
b.	Penjaja Tidak Mengamalkan Kebersihan.	407
c.	Penjaja Tidak Mematuhi Peraturan Menjaja Yang Ditetapkan Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.	408
d.	Penjaja Menipu.	410
6.2.12	Menjaja Sebagai Asas Melahirkan Usahawan.	411
6.2.13	Penjaja Jalanan Dalam Dilema.	413
6.2.14	Kelemahan Pentadbiran Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Dalam Menguruskan Hal Ehwal Penjaja.	415
a.	Pengurusan Tidak Cekap.	415
b.	Pertindihan Tugas Di Antara Jabatan Dalam Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.	417
c.	Tiada Dasar Yang Jelas Mengenai Penjaja.	419
d.	Penyalah Gunaan Kuasa Di Kalangan Pentadbir Penjaja (Kakitangan Dewan Bandaraya Kuala Lumpur).	420
6.2.15	Isu Mengenai Pasar Malam.	422
6.2.16	Isu Mengenai Penjaja Haram Dan Penjaja Warga Asing.	424
6.2.17	Isu Mengenai Ceti Haram.	427
6.2.18	Persatuan Penjaja Lemah.	429
6.2.19	Dilema Penjaja Melayu.	432
6.2.20	Politik Dalam Penjajaan.	436
6.2.21	“Dualisme Ekonomi” Di Bandar Raya Kuala Lumpur.	438

6.3	: Implikasi Dasar.	441
6.3.1	Dasar Ekonomi Baru (DEB).	441
6.3.2	Dasar Terbuka Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Terhadap Penjaja.	443
6.3.3	Dasar Membekukan Lesen Penjaja Jalanan.	444
6.3.4	Dasar Mbenarkan Pertukaran Nama Pelesen Dan Pemilik Gerai.	446
6.3.5	Dasar Penyewaan Gerai Dan Pemberian Lesen Kepada Penjaja Tanpa Tempoh.	447
6.3.6	Dasar Mewajibkan Pemaju Swasta Menyediakan Pusat Menjaja.	449
6.4	: Implikasi Konseptual.	451
6.4.1	Konsep "Dualisme Ekonomi Bandar"	451
6.4.2	Konsep Sektor Informal.	454
6.4.3	Konsep Menjaja	455
6.5	: Cadangan.	456
6.5.1	Mengadakan Segera Dasar Penjajaan Di Peringkat Nasional Dan Negeri.	456
6.5.2	Memindah Dan Menyusun Semula Penjaja Jalanan.	458
6.5.3	Memindah Pasar Pudu Dan Pasar Chow Kit (Jalan Raja Bot) Ke Pinggir Bandar.	460
6.5.4	Memantapkan Persatuan Penjaja.	461
6.5.5	Mendidik Dan Memupuk Sikap Tanggungjawab Penjaja Terhadap Komuniti Lain Di Bandar.	462
6.5.6	Menyusun Semula Jabatan Pengurusan Penjaja Dan Perniagaan Kecil, Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.	464
6.5.7	Merancang Pembangunan Sektor Penjajaan Secara Bersepadu.	466
6.6	: Cadangan Kajian Akan Datang.	467
	Bibliografi	469

SENARAI JADUAL

Jadual	Tajuk	Halaman
1.1	Taburan Penjaja Berlesen Di Kuala Lumpur Mengikut Kaum Dan Kawasan Parlimen, 1998.	12
1.2	Bilangan Penjaja Berlesen Tahun 1998 Dan Penetapan Sampel/ Responden Mengikut Etnik Serta Kawasan Parlimen.	19
1.3	Ciri-Ciri Yang Membezakan Di Antara Ekonomi Sektor Formal Dan Ekonomi Sektor Informal.	26
2.1	Definasi Rasmi Bandar Di Beberapa Negara Terpilih.	70
2.2	Perkembangan Bandar Di Semenanjung Malaysia: Aspek-Aspek Politik Dan Sosioekonomi.	94
2.3	Bilangan Bandar Di Malaysia Mengikut Negeri, Tahun 1980 Dan Tahun 1981	108
2.4	Peratus Penduduk Bandar Dan Luar Bandar Pada Tahun 1947, 1957 Dan 1970, Bagi Semenanjung Malaysia.	109
2.5	Peratus Penduduk Bandar Dan Desa Pada Tahun 1980, 1985 Dan 1990 Bagi Semenanjung Malaysia.	110
2.6	Penduduk Bandar Di Malaysia Antara Tahun 1911 – 1995.	111
2.7	Peringkat-Peringkat Keluasan Bandar Kuala Lumpur.	116
2.8	Perubahan-Perubahan Nama Organisasi Pentadbiran Bandar Kuala Lumpur.	117
2.9	Unjuran Penduduk Kuala Lumpur.	118
2.10	Perkembangan Penduduk Kuala Lumpur Mengikut Kumpulan Etnik (1891 – 1991).	121
2.11	Penduduk Setinggan Di Kuala Lumpur Mengikut Etnik (1951 – 1992).	123
2.12	Kemiskinan Di Semenanjung Malaysia Mengikut Strata Bandar Dan Luar Bandar Tahun 1970, 1976, 1984, 1987, 1990 Dan 2000.	132
3.1	Klasifikasi Pekerjaan Di Bandar Raya Kuala Lumpur.	160
4.1	Kadar Bayaran Lesen Menjaja Yang Ditetapkan Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur, Pada Tahun 1999.	203
4.2	Kadar Bayaran Sewa Bulanan Gera/ Premis Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Dan Swasta Pada Tahun 1999.	204

Jadual	Tajuk	Halaman
4.3	: Statistik Penjaja Di Kuala Lumpur Mengikut Kanun (1970 – 1998).	214
4.4	: Kelompok/ Kategori Penjaja Berlesen Di Kuala Lumpur, 1998.	218
4.5	: Statistik Penjaja Berlesen Di Tepi Jalan Mengikut Jenis Gerai, 1998.	220
4.6	: Kedudukan Peniaga Dan Barang Yang Diniagakan Di Pasar Borong Kuala Lumpur.	241
4.7	: Statistik Penjaja Pasar Malam Berlesen Di Kuala Lumpur Mengikut Pecahan Kaum, 1998.	250
4.8	: Pengeluaran Lesen Sementara Musim Perayaan Tahun 1996, 1997, Dan 1998.	254
4.9	: Statistik Aduan Awam Yang Diterima Oleh Jabatan Pengurusan Penjaja Dan Perniagaan Kecil, Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Tahun 1996, 1997 Dan 1998.	285
4.10	: Statistik Notis Kesalahan Yang Dikeluarkan Terhadap Penjaja Yang Melanggar Peraturan Tahun 1996, 1997 Dan 1998.	286
4.11	: Statistik Saman/ Aduan Ke Mahkamah.	287
5.1	: Lama Tinggal Di Kuala Lumpur Di Kalangan Responden.	314
5.2	: Status Perumahan Responden.	316
5.3	: Jenis Rumah Yang Didiami Oleh Responden.	316
5.4	: Peringkat Umur Di Kalangan Responden.	319
5.5	: Jantina Di Kalangan Responden.	319
5.6	: Taraf Perkahwinan Di Kalangan Responden.	321
5.7	: Taraf Pelajaran Di Kalangan Responden.	323
5.8	: Taraf Penjajaan Di kalangan Responden.	325
5.9	: Pekerjaan Tetap Suami Di Kalangan Responden.	326
5.10	: Pekerjaan Tetap Isteri Di Kalangan Responden.	326
5.11	: Taburan Tanggungan Di Kalangan Responden.	328
5.12	: Pendapatan Kasar Harian Di Kalangan Responden.	335
5.13	: Pemilikan Kenderaan Di Kalangan Responden.	337
5.14	: Lama Menjaja Di Kalangan Responden.	338
5.15	: Responden Dan Barang Yang Dijaja.	341

Jadual	Tajuk	Halaman
5.16	: Responden Dan Waktu Menjaja	342
5.17	: Modal Permulaan Menjaja Di kalangan Responden.	347
5.18	: Meminjam Atau Tidak, Modal Permulaan Di Kalangan Responden.	347
5.19	: Sumber Pinjaman Modal Permulaan Di Kalangan Responden.	348
5.20	: Modal Harian Di kalangan Responden.	350
5.21	: Responden Yang Meminjam Dan Tidak Setelah Menjaja.	352
5.22	: Sumber Pinjaman Responden Setelah Menjaja.	352
5.23	: Tempat Memperolehi Bekalan Bahan-Bahan/ Barang.	355
5.24	: Bilangan Pembantu Gerai Di Kalangan Responden.	357
5.25	: Hubungan Di Antara Responden Dan Pembantu Gerai.	359
5.26	: Kaedah Bayaran Kepada Pembantu Gerai.	360
5.27	: Kadar Bayaran Kepada Pembantu Gerai.	360
5.28	: Mengikuti Kursus Kepenajaan Di Kalangan Responden.	363
5.29	: Mengambil Atau Tidak, Suntikan Pencegah Penyakit Di Kalangan Responden.	363
5.30	: Mengambil Suntikan Pencegahan Penyakit Atau Tidak Di Kalangan Pembantu Gerai.	364
5.31	: Dikenakan Tindakan Penguatkuasaan Atau Tidak Di Kalangan Responden.	366
5.32	: Jenis Kesalahan Yang Pernah Dilakukan Oleh Responden.	367
5.33	: Statistik Keahlian Persatuan Penjaja Di Kalangan Responden.	369
5.34	: Statistik Orang Yang Dirujuk Oleh Responden Bagi Menyelesaikan Permasalahan Yang Dihadapi.	369
5.35	: Kebersihan Diri Responden.	375
5.36	: Tahap Kebersihan Gerai Dan Persekutaran.	377

SENARAI GAMBARAJAH

Gambarajah	Tajuk	Halaman
1.1	: Pelan Sempadan Kawasan Parlimen Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur.	13
1.2	: Hubungan Antara Sektor Formal Dan Informal Dalam Struktur Jualan Barang-Barang Secara Langsung.	29
2.1	: Gambaran Bandar Pada Simbol "Niut" Dalam Sistem "Hierglyphics" Tamadun Mesir Kuno.	65
2.2	: Gambaran Bandar Dalam Sekuntum Bunga.	77
2.3	: Hubungan Antara Golongan Miskin Dengan Keperluan Hidup.	128
3.1	: Pembahagian Sektor Perkhidmatan	158
4.1	: Carta Organisasi Dewan Bandaraya Kuala Lumpur, 1998.	193
4.2	: Carta Organisasi Jabatan Pengurusan Penjaja Dan Perniagaan Kecil, Dewan Bandaraya Kuala Lumpur, 1998.	197
4.3	: Carta Aliran Pengeluaran Lesen.	201
4.4	: Contoh Kebersihan Diri Yang Perlu Dititikberatkan Oleh Pengendali Makanan.	205
4.5	: Contoh Amalan-Amalan Yang Tidak Baik Sebagai Seorang Pengendali Makanan.	206

SENARAI GAMBAR

Gambar	Perkara	Halaman
4.1	: Contoh Gerai Berbentuk Kereta Tolak.	222
4.2	: Pembinaan Bumbung (Gerai Besar).	223
4.3	: Penjaja Menjual Makanan Bermasak Dan Minuman Dengan Menggunakan Gerai Kereta Tolak.	224
4.4	: Meja Makan Mengelilingi Kereta Tolak.	225
4.5	: Gerai Berbentuk Dapur Bergerak Kepunyaan Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.	227
4.6	: Kiosk Di Perhentian Bas.	228
4.7	: Kiosk Yang Dibina Di Tepi Jalan.	229
4.8	: Kiosk Untuk Menjual Minuman Di Pusat Bandar.	230
4.9	: Gerai Di Tepi Dinding Bangunan.	231
4.10	: Satu Permandangan Gerai Di Tepi Dinding Bangunan.	232
4.11	: Menjaja Dengan Menggunakan Van.	233
4.12	: Menjaja Dengan Motorsikal Yang Diubahsuai.	234
4.13	: Menjaja Dengan Beca.	235
4.14	: Pusat Penjaja Di Dalam Bangunan Tinggi.	237
4.15	: Pusat Penjaja Yang Dibina Oleh Pihak Swasta Di Bahagian Khas Bangunan Tinggi.	238
4.16	: Gerai Berkunci Milik Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.	239
4.17	: Satu Pemandangan Pusat Penjaja Dalam Bentuk Gerai Berkunci.	240
4.18	: Beberapa Pemandangan Bangunan Pasar Borong Kuala Lumpur.	242
4.19	: Keadaan Penjaja Di Sekitar Bangunan Pasar.	243
4.20	: Penjaja Menjaja Dalam Bangunan Pasar Harian.	244
4.21	: Sebuah Gerai Dalam Pasar Harian Berbangunan	245
4.22	: Suatu Pemandangan (Gerai) Di Sebuah Pasar Moden.	246
4.23	: Contoh Pasar Terbuka.	248
4.24	: Keadaan Gerai Yang Boleh Didapati Di Pasar Terbuka.	249
4.25	: Penjaja Pasar Malam.	251

Gambar	Perkara	Halaman
4.26	: Suatu Pemandangan Di Pasar Malam.	252
4.27	: Suatu Pemandangan Di Pasar Tani Kuala Lumpur.	253
4.28	: Salah Satu Tapak Menjaja Bulan Ramadhan (Hari Raya Puasa)	255
4.29	: Lokasi Pasar Harian Yang Tidak Sesuai Lagi.	269
4.30	: Gerai Penjaja Di Atas Bahu Jalan.	270
4.31	: Lokasi Menjaja Dengan Gerai Di Atas Bahu Jalan.	271
4.32	: Aktiviti Penjajaan Menghalang Lalu Lintas.	272
4.33	: Menjaja Di Atas Jalan Tanpa Gerai.	273
4.34	: Gerai Penjaja Yang Kotor Dan Lusuh.	276
4.35	: Keadaan Gerai Yang Tidak Kemas.	277
4.36	: Barang/ Peralatan Menjaja Terdedah Kepada Kekotoran.	278
4.37	: Kerja-Kerja Memasak Di Gerai	279
4.38	: Pembinaan Bumbung Gerai.	281
4.39	: Pembinaan Struktur Gerai Daripada Bahan Buangan	282
4.40	: Pembinaan Struktur Gerai Untuk Perteduhan Pelanggan.	283

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran	Perkara
Lampiran 1	: Borang Kaji Selidik.
Lampiran 2	: Keratan Akhbar Mengenai Masalah Pembandaran Yang DiHadapi Oleh Bandar Raya Kuala Lumpur.
Lampiran 3	: Contoh-Contoh Lesen Menjaja Yang Dikeluarkan Oleh Pihak Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Kepada Penjaja-Penjaja Di Kuala Lumpur.
Lampiran 4	: Contoh Borang Permohonan Lesen Menjaja Yang Di Keluarkan Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.
Lampiran 5	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Tindakan Penguatkuasaan Yang Diambil Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur Terhadap Penjaja-Penjaja Yang Melanggar Peraturan Menjaja.
Lampiran 6	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Kegiatan Menjaja Di Kalangan Warga Asing.
Lampiran 7	: Senarai Ruang Menaja Yang Dimajukan Oleh Pihak Swasta.
Lampiran 8	: Senarai Pusat Menjaja Yang Dibina Dan Ditadbir Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.
Lampiran 9	: Senarai Pasar-Pasar Berbangunan Yang Dibina Dan Ditadbir Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.
Lampiran 10	: Senarai Pasar Terbuka Dibawah Kawalan Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.
Lampiran 11	: Senarai Lokasi Pasar Malam Yang Dilesenkan Oleh Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.
Lampiran 12	: Senarai Tapak-Tapak Penjaja Yang Telah Dipindahkan Dibawah Program Pengurusan Dan Penempatan Semula Penjaja Dijalanan.
Lampiran 13	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Pengiktirafan Kerajaan Terhadap Penjaja Dan Penentapan Hari Penjaja.
Lampiran 14	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Gangguan Awam Yang Wujud Hasil Daripada Kegiatan Menjaja.
Lampiran 15	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Penjaja Yang Menjaja Tidak Mematuhi Peraturan Yang Ditetapkan.
Lampiran 16	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Penjaja Mengabaikan Kebersihan Sehingga Menjadi Punca Penyebaran Penyakit Berjangkit.

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran	Perkara
Lampiran 17	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Sikap Penjaja Yang Tidak Bertanggungjawab.
Lampiran 18	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Isu Pasar Malam.
Lampiran 19	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Kemudahan Bantuan Pinjaman Kewangan Yang Telah Ditawarkan Kepada Penjaja.
Lampiran 20	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Kegiatan Ceti Haram Yang Berleluasa Dikalangan Penjaja.
Lampiran 21	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Bantahan Dikalangan Penjaja Terhadap Pentadbiran Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.
Lampiran 22	: Beberapa Keratan Akhbar Yang Menunjukkan Pengaruh Politik Dalam Penjajaan.
Lampiran 23	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Pusat-Pusat Menjaja Dijadikan Kegiatan Tidak Sihat Seperti Samseng Dan Penyalah Gunaan Dadah.
Lampiran 24	: Beberapa Keratan Akhbar Mengenai Penyalahgunaan Kuasa Dan Rasuah Dikalangan kakitangan Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.

SINGKATAN

DBKL	=	Dewan Bandaraya Kuala Lumpur
DEB	=	Dasar Ekonomi Baru
JPPPK	=	Jabatan Pengurusan Penjaja dan Perniagaan Kecil
PPRT	=	Program Perumahan Rakyat Termiskin
PGK	=	Pendapatan Garis Kemiskinan